

ZNAČENJE GLAZBENOG ODGOJA I OBRAZOVANJA KOD PLATONA I ARISTOTELE

SAŽETAK

Važnost glazbenog obrazovanja i glazbe u razvoju društva u cjelini nikada nije bila veća i značajnija kao u vrijeme stare Grčke. Sukladno ciljevima tadašnjeg filozofskog obrazovanja, odgoj i obrazovanje služili su određenom društvenom poretku i ciljevima građanskog društva. Najveći zagovornici i utemeljitelji glazbenog obrazovanja u to vrijeme bili su grčki filozofi Platon i Aristotel. Prema Platonu, glazba ima velik utjecaj na cijelo ljudsko biće, a posebno na samom početku odgoja. Stoga su, prema Platonu, majke prvi učitelji glazbe svojoj djeci. Platon je zagovarao vokalnu glazbu, a ulogu instrumentalne glazbe smatrao je samo pratnjom pjevanju. U svojim je stavovima bio tradicionalniji i konzervativniji od Aristotela. Oba su se filozofa slagala oko važnosti i najvećeg utjecaja glazbe kod *paideie*, tj. odgoja i obrazovanja mlade osobe. Za razliku od Platona, Aristotelovi su tekstovi uglavnom prijedlozi i primjeri što bi sve glazba i ples trebali biti u jednoj državi. Aristotel je bio više usredotočen na odgoj slušatelja koji razlikuje kvalitetnu od nekvalitetne glazbe te na upotrebu glazbenih aktivnosti, pjevanja, sviranja i plesa kao korisnog načina provođenja slobodnog vremena. Ideje ovih velikih mislilaca i danas su ključne u raspravama na temu položaja i budućnosti nastave glazbe u školama.

Ključne riječi: društvo; filozofi; glazbeno obrazovanje; stara Grčka

1. UVOD

Promatranje i prosuđivanje glazbe s etičkoga stajališta bilo je uobičajeno u vrijeme stare Grčke. U traženju njezinog pozitivnog ili negativnog utjecaja na čovjeka izgradili su sustav moralnih dobrobiti i štetnosti određenih napjeva i glazbenih ljestvica na kojima su isti izgrađeni. Vjerovali su kako napjevi mogu u čovjeku potaknuti hrabrost, borbenost, radišnost, ali i lijenost, popustljivost i neodlučnost. Stoga se velika pozornost davala odgoju mladih kroz glazbu.

Glazbena umjetnost smatrala se obaveznim dijelom odgoja i obrazovanja (*paideie*) mladog čovjeka i imala je veći ugled od ostalih umjetnosti. Uvriježeno je bilo mišljenje kako je *musikós* ustvari onaj koji je obrazovan i kulturno osviješten, a ne samo poznavatelj glazbe (Andreis,

1975). U tadašnje vrijeme, kod opisa razine obrazovanja određene osobe vrijedio je izraz *Nema sposobnost sviranja lire*, što je značilo da nije dovoljno obrazovan (Čelik i Četinkaya, 2015). Atenijski su vjerovali u veliku moć glazbe kod formiranja karaktera te su veliku važnost pridavali usvajanju navika. Navike koje se usvajaju kroz *paideiu* postaju druga čovjekova priroda koju su nazivali *ethos* (Jurić, 2011). Težili su umjerenosti i ravnoteži kao principima idealnog života, a glazbu su smatrali vezom između zamršenosti čovjekove prirode i savršenosti svemira (Shoen – Nazzaro, 1978). U Pitagorinoj akademiji, odnos između glazbe i duše predstavlja srž odgoja i obrazovanja i oslanja se na Pitagorinu teoriju čovjekove određenosti harmonijom i brojem (Gongaki i Kapranos, 2021).

Filozofija glazbe toga vremena predstavlja vječno traganje za odgovorom na pitanje nastanka, cilja, smisla i značenja glazbe (Schiffler, 2004). Glazba je obuhvaćala više umjetnosti, kao što su poezija, melodija i ples, i činila je dio osobnosti čovjeka kao bića koje misli, djeluje i osjeća (Stamou, 2006). Prema tadašnjim izvorima, glazbeno obrazovanje obuhvaćalo je tri područja: *mod* (harmonija), *ritmičnost* (proceduralno znanje) i *metar* (mjera) (Čelik i Četinkaya, 2015).

Najveći doprinos razvoju glazbene teorije i podizanja svijesti o važnosti glazbe u odgoju i obrazovanju u antičko vrijeme nije dala struka već tadašnji filozofi Platon i Aristotel. Njihovo poimanje glazbenog odgoja i obrazovanja te važnosti i vrijednosti koje ono ima za cijelu ljudsku zajednicu i razvoj mladog čovjeka i danas je vrlo suvremeno iako je od toga vremena prošlo više od 2500 godina (Shoen – Nazzaro, 1978).

Ideje ova dva antička filozofa pronašle su svoje mjesto u korijenima obrazovanja zapadnog svijeta i često su citirane u dokumentima i znanstvenim radovima koji se odnose na glazbeni odgoj i obrazovanje (Schiffler, 2004). Ova odgojna filozofija glazbe bila je prisutna u svim sljedećim teorijama »o mjestu i ulozi glazbe u odgoju mladeži« (Rojko, 1996). Cilj ovog rada je prikazati razmišljanja i stavove grčkih filozofa Platona i Aristotela o glazbi i glazbenom obrazovanju te njezinom sociološkom, psihološkom i moralnom značenju. U radu se neće opširno govoriti o poimanju obrazovanja ovih filozofa, već će se naglasak staviti na glazbeni odgoj kao dio općeg odgoja i obrazovanja.

2. PLATONOVO POIMANJE KULTURNOG OBRAZOVANJA (MOUSIKÉ)

Grčki filozof Platon živio je u razdoblju od oko 428. do 347. st. pr. Kr., a svi njegovi radovi nastali su u 4. stoljeću, nakon smrti njegovog učitelja Sokrata. *Republika* i *Zakoni* djela su u kojima se najviše dotiče socijalna etika i obrazovanje. Oba djela ukazuju na važnost i ulogu glazbe u obrazovanju i socijalnom životu. Ovakav pogled na glazbu nastavlja se na:

»ideje pitagorejskog astrološko-kozmoškog mita glazbe, modela glazbeno-ritmičke strukture univerzuma na kojima se temelji i svjetovno glazbeno iskustvo, psihologijski, moralno-etički i estetički vid glazbe (...) građen na filozofiji kozmičkog ustrojstva koje se zrcali u zemaljskoj glazbi, preslici poretka svijeta, harmonije kozmometrijskog i antropometrijskog odnosa.« (Schiffler, 2004, 51-52)

Stoga je razumljivo zašto o glazbi u to vrijeme ne raspravlja prvenstveno struka već vodeći filozofi i političari toga vremena, što nije neobično jer, prema Platonu, brigu o pravom načinu života i izobrazbi mogu nositi samo mudri, a pri tome misli na filozofe koji su bili učitelji. Izobrazba je obuhvaćala elementarni odgoj glazbom, pjesništvom i gimnastikom (do 20. godine života), znanstvenu naobrazbu u matematici, astronomiji i harmoniji (10 godina), poučavanju u dijalektici (5 godina), a zatim je slijedila praktična djelatnost u državi, preuzimanje vlasti ili kontemplativni život (Kunzmann i dr., 2001).

Glazba, prema Platonu, može biti vrlo koristan alat u obrazovanju jer ne utječe samo na osjećaje već i na cijelo biće. Takvo glazbeno obrazovanje može ići tako daleko koliko glazba sama ide jer takvo obrazovanje nije samo uvježbavanje vještina prstiju i vokalnog aparata već razvijanje etičkih standarda (Shoen – Nazzaro, 1978).

»Radi toga je onda, Glaukone, najglavniji odgoj u glazbi. Ritam i harmonija najjače dopiru u unutrašnjost duše i najživlje je se doimaju, daju joj pristalu čud i čine čovjeka dobrim, ako se ispravno odgojio, dok se inače događa protivno. A opet i zato, što je onaj koji je kako treba odgojen, najoštrije opažao, što nije potpuno ili nije lijepo u umjetnosti ili nije lijepo u prirodi: ljuteći se pravo na to, lijepo bi hvalio i rado u dušu primao i time se hranio te postajao lijepi dobar, a ružno bi s pravom kudio i mrzio još kao mlad, prije nego bi mogao razlog dokučiti, a kad bi kasnije došao do razloga, radovao bi se, jer bi upoznao srodstvo s njime baš najbolje onaj, koji bi se na takav način odgojio.« (Platon, 1997).

Za Platona je najvažniji dio *paideie* njezin početak, smatrajući kako se upravo tada pod utjecajem navike najbolje izgrađuje cjelovitost karaktera mlade osobe. Igra (*paidia*) je osnovni dio početka u *paideii* pa se sve ono što se želi prenijeti mladom čovjeku prenosi igrom i pjesmom jer mladost ne podnosi ozbiljnost (Jurić, 2011). Zbog toga Platon preporuča uključivanje djece u igru s ostalim vršnjacima čim prohodaju jer će tako brže učiti kroz igru (Stamou, 2006). U ranom djetinjstvu osobito su važne uspavanke koje će majke pjevati djeci. U svojim *Zakonima*, Platon ističe kako je važno da majka što više pjevuši djetetu i ljulja ga u svom naručju. Dva su razloga za to: glazba pokreće emocije kod slušatelja i može učiniti da se on osjeća ugodno. Zbog toga glazba pomaže odgojiti kod djeteta savršene vrline. U *Republici* objašnjava kako se u glazbi mogu iščitati razna emocionalna stanja, od radosti, hrabrosti, plemenitosti, slobodoumlja do njima suprotnih stanja. Pokret u glazbi povezuje materijalno i duhovno, tjelesno i psihološko, medicinsko i edukativno, osobno i opće (Moutsopoulos, 2002). Snaga glazbe je upravo u mogućnosti imitacije onoga što čujemo u emocionalnom smislu. Stoga će se netko slušajući određenu glazbu uživjeti u osjećaj koji ta glazba prenosi. Prema Platonu, dva su razloga čovjekovog uživanja u glazbi. Prvi je razlog taj što svaki čovjek prirodno uživa u ritmu i melodiji, što primjećujemo već kod dojenčadi. Drugi je da svaki čovjek naginje i više uživa u ritmovima i melodijama koje njemu samome pružaju najveću ugodu (Shoen – Nazzaro, 1978).

Platon je smatrao kako će samo oni koji su kulturni, obrazovani s istančanim etičkim standardima slušati i uživati u najboljoj glazbi. Strogo se protivio ukusu masa i ugađanju pojedinih pjesnika tim masama kako bi im se dodvorili. Takve bi pjesme, smatra Platon, mogle dovesti i do čovjekove propasti. Stoga je odgoj u glazbi važan za sveopće razumijevanje umjetnosti kao priprema intelekta za učenje (Jurić, 2011).

Prema Platonu, središnje mjesto u glazbenom obrazovanju djece idealnog grada zauzima vokalna glazba kao jedina glazba koja posjeduje *ethos*. Osim pjevanja u pjevačkom zboru vrlo je važan i pokret uz glazbu. Pri tome nije važ-

no postići savršenstvo u izvedbi, nego kulturno djelovati na duh mlade osobe:

»Onome što pripada glasu, a odnosi se na odgajanje duše za krepost, nekako smo dali ime glazba.« (Platon, 1974, 673a11-12)

Solistička instrumentalna glazba kod Platona bila je opisana kao ona koja nema *ethos*, a sami su instrumenti služili samo kao pratnja pjevanju. No, nisu svi instrumenti u *paideii* bili dopušteni. Procjenjivani su po svom opsegu, mogućnosti modulacije i boji zvuka jer prema tome utječu na emocije slušatelja. Zato za puhački instrument aulos nije bilo mjesta u idealnom gradu. Njegov je zvuk, prema Platonu, utjecao na raskalašeno ponašanje, nasuprot liri i kitari, trzaćim glazbalima koja su djelovala smireno i časno na slušatelje (Jurić, 2011). Puhački su instrumenti bili neprihvatljivi u *paideii* zbog još jednog praktičnog razloga. Svirajući ih, čovjek nije mogao pjevati ili govoriti (Stamou, 2006).

3. ARISTOTELOV PLURALISTIČKI PRISTUP FUNKCIJAMA GLAZBE

Aristotel je rođen 384. g. pr. Kr. u makedonskom gradu Stagiri, ali je 20 godina živio u Ateni i učio kod Platona. Poslije Platonove smrti kratko je vrijeme bio učitelj Aleksandru Velikome. Njegova djela imala su nekad, a imaju i danas, veliki utjecaj na obrazovanje Europljana. Sačuvan je mali broj spisa koji govore o Aristotelovom poimanju glazbe. Najveći dio nalazi se u *Politici*, jednom od najvećih Aristotelovih djela (Rojko, 1996).

Aristotel navodi tri razloga zbog kojih glazba ima važnu ulogu u čovjekovom životu. Glazba je potrebna zbog zabave, korisna je za razvoj moralnih vrlina i u interesu je intelektualnog uživanja (Shoen – Nazzaro, 1978). Prema Aristotelu, za mladu osobu glazba je posebno važna: za obrazovanje (*paideia*), pročišćenje, za slobodno vrijeme (*diagoge*), za opuštanje nakon napora (*anapausis*) (Ruismäki i Juvonen, 2010).

»...mi kažemo kako se ne treba baviti glazbom radi jedne koristi, nego poradi više njih (naime, poradi odgoja i pročišćenja...) – i treće, radi dostojna življenja, radi opuštanja

te otpočinka nakon napora...» (Aristotel, 1992, 1341b35-40)

O pitanju treba li glazbu uvrstiti u obrazovanje i koja će od ovih gore navedenih uloga prevladati u obrazovanju Aristotel kaže:

»Prvo je pitanje treba li glazbu uvrstiti u nastavne predmete ili pak ne treba; i što ona može postići od onoga trôga o kojem smo dvoumili: da li odgoj ili zabavu ili dostojno življenje? Ona se, naime, s razlogom svrstava među sve te stvari i čini se sudjeluje u njima.« (Aristotel, 1992, 1339b10-15)

Glazba bi, uz crtanje, pisanje i gimnastiku, trebala biti dio svakog kurikuluma, u čemu je Aristotel slijedio svog učitelja Platona. Kontekst u kojemu se glazba proučava i krug njenog djelovanja vezan je uz *payeiju*. To je složeni izraz s više značenja kao što su odgoj obrazovanje, poučavanje i kultura (Dimić, 2021).

S glazbenim obrazovanjem ne bi trebalo krenuti prije četrnaeste godine jer mlađa osoba, prema Aristotelu, ne može razumjeti glazbu i uživati u njoj ili doživjeti pročišćenje kao što bi to mogla starija osoba (Stamou, 2006). U ovoj teoriji udaljava se od Platona koji je smatrao kako *paideia* treba trajati cijeli život, a ne biti ograničena samo na jedno životno razdoblje.

U Aristotelovom poimanju glazbe naglašena je njena etičko-pedagoška funkcija koja se prenosi putem etičkih, praktičnih (odgojnih) i egzaltiranih (scenska glazba koja budi strasti) melodija. Tako je bit glazbe u etičkom dijelu duše, gdje vladaju harmonija i red (Schiffler, 2004). I on je, kao i Platon, smatrao kako različita glazba utječe različito na svakoga čovjeka. Isticao je moć glazbe i njezin utjecaj na umnu snagu koji bi trebalo iskoristiti u odgojne svrhe (Čelik i Četinkaya, 2015) te usmjeriti duhovni razvoj mlade osobe u pravom smjeru:

»...bjelodano je kako glazba uzmaže utjecati na čudoredne značajke duše; a ako to može učiniti, jasno je da je valja približiti mladeži, koju treba odgajati u glazbi. Poučavanje u glazbi, naime, usklađeno je u naravljju toga životnoga razdoblja, jer mladići – zbog svoje mladosti – ne podnose svojevóljno ništa ne-

ugodno, a glazba je po svojoj naravi nešto veoma ugodno.« (Aristotel, 1992, 1340b10-15)

Glavna odrednica prema kojoj se Aristotelovo poimanje glazbe razlikuje od Platonovog je njezina uloga opuštajućeg medija nakon napornoga rada. Glazba pruža ugodu i užitek kojemu se čovjek treba predati u slobodno vrijeme:

»Stoga su i glazbu naši stari uveli u odgoj, ne kao štogod nužno, niti pak kao korisno, niti je opet poput tjelovježbe...Ostaje, dakle, da bude radi življenja u dokolici, zbog čega su je čini se i uveli.« (Aristotel, 1992, 1338a15-20)

Međutim, nije svejedno kakvu će glazbu čovjek slušati u slobodno vrijeme. Glazba ne pruža samo ugodu, ona nosi i moralnu pouku kojom odgaja slušatelja kako bi prilikom slušanja uživao, ljubio i mrzio na pravi način. Uloga je glazbe smiriti snažne osjećaje samosažaljenja ili straha i vratiti duhovni mir i pozitivne emocije. Prema Aristotelu, takva je preobrazba moguća uz pomoć slušanja religiozne glazbe (Stamou, 2006). Glazba neposredno oponaša (*mimesis*) razna duševna stanja i raspoloženja te na taj način može oplemeniti ili negativno djelovati na čovjekovu narav, što je u svojoj teoriji glazbe naglašavao i Platon (Andreis, 1975; Chamorro-Premuzic i Furnham, 2007; Sörbom, 1994). Aristotel to objašnjava teorijom prema kojoj i glazba i emocije jesu pokret i pokreću ljude.

Što bi onda, uzimajući u obzir sve navedene funkcije glazbe, bio cilj glazbenog obrazovanja prema Aristotelu? Jedan od glavnih ciljeva bio bi odgoj slušatelja koji bi znali prepoznati kvalitetnu glazbu i ugodu koju ona pruža od neugodnih zvukova loše glazbe. Sviraanjem instrumenta mlada osoba zaokuplja svoj um tijekom slobodnog vremena, a što Aristotel smatra dobro utrošenim vremenom dokolice (Show, 2005). U vježbanju instrumenta ne treba težiti tehničkoj izvrsnosti već uživanju u samoj aktivnosti sviranja (Stamou, 2006):

»A to bi se u glazbenoj poduci moglo postići, ako se učenici ne bi naprezali da postignu ono što pripada vičničkim nadmetanjima... nego kad bi se glazbenim umijećem bavili tek toliko da uzmognu uživati u lijepim napjevima i razmjerjima, a ne samo u onoj uobičajenoj

glazbi, kao što čine i neke životinje, te gomila robova i djece.« (Aristotel, 1992, 1341a9-15)

Očito je da su postojale razlike između školovanih i neškolovanih glazbenika, a postoje i dokazi da su se učenici prema tome i odvajali jedni od drugih (Čelik i Četinkaya, 2015).

Aristotel nije bio protiv instrumentalne glazbe kao Platon, ali je smatrao kako neki instrumenti nisu prihvatljivi u *paideii*. Uglavnom je tu mislio na puhača glazbala kao što je npr. aulos čiji uzbuđujući i prodoran zvuk bolje pristaje uz slavlja, i kitaru koju je smatrao instrumentom profesionalaca. Puhača glazbala i inače nisu dobra za *paideiu* jer se tijekom sviranja istih nije moguće koristiti govorom:

»Dodajmo i da je frulanje oprečno odgoju jer priječi upotrebu riječi (...). Priča se, naime, kako je Atena pronašla frulu, pa ju je odbacila. I nije loše što pričaju kako se božica rasrdila stoga što frulanje nagrđuje lice, pa ipak je vjerojatnije zbog toga što poduka u frulanju ne pridonosi ništa umnom razvoju, a upravo Ateni pripisujemo znanost i umijeće.« (Aristotel, 1992, 1341a25, 1341b5)

Za razliku od Platona, koji je veći naglasak stavljao na slušanje tuđih izvedbi, Aristotel je smatrao kako se *ethos* oblikuje samo ako sami izvodimo određenu radnju, sviramo i pjevamo:

»...naime, budući da poradi prosudbe trebaju sudjelovati u izvedbi, zbog toga trebaju još dok su mladi sami izvoditi glazbu, kako bi, kad budu stariji, mogli prestati s izvedbom, te kako bi uz mogli prosuđivati lijepe skladbe i ispravno uživati u njima zbog nauka koji bi jahu stekli u mladosti.« (Aristotel, 1340b35-39)

4. ZAKLJUČAK

Uz pjesništvo i gramatiku, glazbena umjetnost u antičko vrijeme smatrala se obveznim dijelom odgoja i obrazovanja (*paideie*). U svojim težnjama prema umjerenosti i ravnoteži koja bi čovjeka vodila do savršenstva, glazba je bila poveznica između čovjeka i svemira. Pojam glazbe obuhvaćao je više disciplina kao što su poezija, melodija i ples. Najveći doprinos podizanju svi-

jesti o važnosti glazbe u odgoju i obrazovanju u antičko vrijeme dali su filozofi Platon i Aristotel.

U svojim djelima *Republika* i *Zakoni*, Platon govori o važnosti i ulozi glazbe u *paideii* i njezinom utjecaju na stvaranje *ethosa*. Smatrao je kako glazba ne utječe samo na osjećaje već i na cijelo biće, a taj je utjecaj najveći u samome početku *paideie*. Upravo tada, uz pomoć navika, moguće je kod djece odgojiti savršene vrline. Pjevajući im lagane melodije i stalne smirene ritmove uspavanki, majke su prvi učitelji glazbe svojoj djeci. Centralno mjesto u glazbenom obrazovanju kod Platona zauzima vokalna glazba jer jedina ima *ethos*. Solistička instrumentalna glazba nije bila poželjna, a instrumenti su služili samo kao pratnja pjevanju. Takva su razmišljanja bila konzervativna i tradicionalna za razliku od Aristotelovih koja su u mnogočemu tolerantnija, realistična i pluralističnija.

Aristotel navodi tri razloga zbog kojih glazba ima važnu ulogu u čovjekovom životu: potrebna je radi zabave, korisna za razvoj moralnih vrlina i za intelektualni užitak. Posebno je važna kod obrazovanja mlade osobe (*paideia*), za pročišćenje (katarza), za slobodno vrijeme (*diagoge*) i opuštanje nakon napornoga rada. Glazba je, poput emocija, pokret i zato je kroz glazbu lako moguće utjecati na emocije. Cilj glazbenog obrazovanja, prema Aristotelu, bio je odgojiti slušatelja koji bi u kasnijim godinama znao odijeliti kvalitetnu od nekvalitetne glazbe, ali i zaokupiti mladog čovjeka korisnim sviranjem i pjevanjem tijekom dokolice te ga tako sačuvati od negativnih utjecaja neorganiziranog slobodnoga vremena.

Neosporan je snažan utjecaj Platonovih i Aristotelovih poimanja glazbe i glazbenog obrazovanja na generacije filozofa i mislilaca nakon njihovog vremena. Razvoj glazbe u helenskom društvu značajno je utjecao na razvoj svih ostalih umjetnosti i obrazovanja. Smatra se kako su u to vrijeme Platon i Aristotel postavili temelj glazbenog obrazovanja. Oni i danas, na izravan ili neizravan način, utječu na rad mnogih filozofa, estetičara i glazbenih pedagoga, a posebno onih koji zagovaraju važnost i korisnost nastave glazbe u obrazovnom sustavu.

5. LITERATURA

- Andreis, J. (1975). *Povijest umjetnosti*. Sveučilišna naklada Liber.
- Aristotel (1992). *Politika*, prev. Tomislav Ladan, Hrvatska sveučilišna naklada.
- Čelik, S. i Cetinkaya, M. Y. (2015). The place and importance of music in education: the case of hellen society, *SED-Sanat Eđitimi Dergisi*, 3(1), 63-74. <https://doi.org/10.7816/sed-03-01-04>
- Chamorro-Premuzic, T., i Furnham, A. (2007). Personality and music: can traits explain how people use music in everyday life?. *British journal of psychology*, 98(Pt 2), 175–185. <https://doi.org/10.1348/000712606X111177>
- Dimić, Z. (2021). Aristotle on the role of music in a polis. *Facta Universitatis, Series: Visual Arts and Music*, 7(2), 87-95. <https://doi.org/10.22190/FUVAM2102087D>
- Gongaki, K. I., i Kapranos, S. (2021). Music and Gymnastic harmonization under the viewpoint of the platonic meaning of life. *Epistēmēs Metron Logos*, (6), 7–13. <https://doi.org/10.12681/eml.27216>
- Jurić, M. (2011). Teorija *ethosa* i pojam *paideie* u Platonovim i Aristotelovim promišljanjima o glazbi, *Arti musices-Hrvatski muzikološki zbornik*, 42(1), 37-54. <https://hrcak.srce.hr/74531>
- Kunzmann, P., Burkar, F. P., i Wiedmann, F. (2001). *Atlas filozofije*, Golden marketing.
- Moutsopoulos, E. (2002). Motions of sounds, bodies, and souls [Plato, Laws VII. 790e ff.]. *Prolegomena*, 1(2), 113-119. <https://hrcak.srce.hr/288>
- Platon (1974). *Zakoni*, prev. Veljko Gortan, Naprijed.
- Platon (1997). *Država*. prev. Martin Kuzmić, Naklada Jurčić.
- Rojko, P. (1996). *Metodika nastave glazbe-teorijsko tematski aspekti*, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera.
- Ruismäki, H., i Juvonen, A. (2010). Viewpoints in music and question of value in the philosophy of art, *Problems in Music Pedagogy*, 7, 13-27.
- Schiffler, Lj. (2004). Hrvatska renesansna filozofija glazbe u obzorima europske duhovnosti, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine*, 30(1-2, 59-60), 31-57.
- Shaw, E. C. (2005). Philosophers for the City: Aristotle and the telos of education. *Modern Age*, 47(1), 30-36.
- Shoen-Nazzaro, M. B. (1978). Plato and Aristotle on the ends of music. *Laval Théologique et Philosophique*, 34(3), 261-273. <https://doi.org/10.7202/705684ar>
- Sörbom, G. (1994). Aristotle on music as representation. *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 52(1), 37–46. <https://doi.org/10.2307/431583>
- Stamou, L. (2002). Plato and Aristotle on music and music education: Lessons from Ancient Greece. *International Journal of Music Education*, os-39(1), 3–16. <https://doi.org/10.1177/025576140203900102>

THE MEANING OF MUSIC EDUCATION IN PLATO AND ARISTOTLE

ABSTRACT

The importance of music education and the music itself on the growth and development of society as a whole has never been greater and more significant than in the time of ancient Greece. According to the goals of the philosophical education of that time, upbringing and education serve a certain social order and the goals of civil society. The greatest advocates and founders of music education at that time were Greek philosophers Plato and Aristotle. According to Plato, music affects whole human being, especially at the very beginning of upbringing. Therefore, mothers are the first music teachers to their children. Plato advocated vocal music and saw the role of instrumental music only as an accompaniment to singing. He was much more traditional and conservative in his views than Aristotle. Both philosophers agree on the importance and greatest influence of music in paideia, the upbringing and education of young person. However, unlike Plato, Aristotle's texts are mostly suggestions and examples of what music and dance should be. He is more focused on educating the listener who distinguishes quality music from low-quality music, and uses musical activities, singing, playing and dancing, to spend free time usefully. The ideas of these great thinkers are still crucial today in debates on the position and future of music teaching in schools.

Keywords: ancient Greece; musical education; philosophers; society